

Nyhetsbrev fra Program for kulturstudier

Adresse: Senter for kulturstudier, Haakon Sheteligs plass 11, 5007 Bergen
Tlf. 55589810, Faks. 55589809, e-post: kulturstudier@kul.uib.no
www.uib.no/kul/

MIDLER TIL KULTURFORSKNING FOR PERIODEN 2000 TIL 2002

Program for kulturstudier skal i perioden 2000 - 2002 gi støtte til gjennomføring av et begrenset antall nye forskningsprosjekter. Forskere og forskningsmiljøer inviteres til å melde sin interesse ved å sende inn korte prosjektskisser. Skissene skal danne grunnlag for valg av prosjektideer som i neste omgang skal kunne videreutvikles og søkes finansiert av programmet.

Program for kulturstudier

Norges forskningsråds Program for kulturstudier skal i femårsperioden fra 1998 til 2002 finansiere og formidle forskning om kulturforståelse, kulturbrytning og kulturpolitikk i det moderne Norge. Det gis støtte til både humanistisk og samfunnsvitenskapelig grunnforskning. Programmetts faglige prioriteringer, virkemiddelbruk og organisasjon er beskrevet i et eget programnotat. Av notatet går det bl.a. fram at en ved tildeling av midler vil legge vekt på å stimulere komparativ forskning der kulturelle prosesser med relevans for Norge ses i sammenheng med globale og internasjonale utviklingstrekk og impulser.

<http://www.uib.no/kul/>

Utfyllende informasjon finner du på våre nettsider.

Tematiske prioriteringer

Midlene som skal fordeles, vil bli gitt til forskning innen følgende to hovedtema:

- 1) *Vilkårene for kulturformidlingsprosesser og kulturdialoger i det norske samfunn.*
- 2) *Kulturprosesser og kulturell endring i økonomi og arbeidsliv, politikk, familie, helse og andre samfunnsinstitusjoner som normalt ikke forstås som deler av "kulturlivet".*

Innenfor hvert av disse to temaene kan det være aktuelt å finansiere flere prosjekter. I tillegg utlyses midler til følgende enkeltstående forskningsprosjekt:

- 3) *Norsk kulturpolitikk i et historisk og kulturanalytisk perspektiv.*

Nedenfor følger en kort utdypning og eksemplifisering:

- 1) *Vilkårene for kulturformidlingsprosesser og kulturdialoger i det norske samfunn.*

Er kulturell meningsutveksling krig, kaos eller kjærlighet? I hvert fall er både praktiske og teoretiske rammer omkring kulturformidling og kulturdialoger i det norske samfunnet i høy grad med på å bestemme både meningsutvekslingens innhold og utfall. Disse forholdene kan studeres i mange sammenhenger, eksempelvis:

Kunnskaps- og informasjonsformidling i religiøse samfunn - konfliktfelt og dialog.

Relasjonen mellom kristendom og islam formidles ofte i form av antagonistiske konfliktscenarier. De polariserende trekkene ved kunnskaps- og informasjonsformidlingen på dette området kan være en barriere mot dialog mellom representanter for kristne og muslimske trossamfunn og befolkningsgrupper, også i det norske samfunn. Studier av vilkårene for dialog mellom de store religionene og deres institusjoner vil kunne belyse spørsmål om hvordan globale og lokale impulser, språk og kulturtradisjoner, maktforhold osv. bidrar til å fremme og hemme kommunikasjon mellom muslimsk og kristen kultur.

Samtidskunst - en marginalisert stemme i det offentlige kor?

Samtidskunsten synes å være innvevd i forestillinger om at den motsetter seg bred, offentlig interesse. Til tross for en høystemt retorikk om den nye og nyskapende kunstens betydning, synes norsk og internasjonalt kunstliv å være preget av at samtidige kunstneriske ytringer utspiller seg i større eller mindre grad av "splendid isolation". Kunstens allmenne stilling i kulturen kan langt på vei studeres i lys av de formidlingsforhold som omgir den. Studier av samtidskunstens vilkår i offentligheten kan fokusere på både de midlene og de verdiene som preger kunstformidlingsprosesser og hvordan kunsten bidrar til kulturforståelser.

Retorikk, kunnskapssyn og kommunikasjonsprosesser ved innføring av informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Retorikken omkring ny kommunikasjonsteknologi er et eksempel på en massiv markedsføring av konsumvarer som i stor grad har vært avhengig av bidrag fra ikke-kommersielle aktører (representanter for forskning, skoleverk osv.). Offentligheten rundt f.eks. internett har vært fattig på motbilder - og det til tross for at akademikere har vært en aktiv part i kommunikasjonsprosessene. Her flyter kommers og kultur sammen gjennom markedsføring og opplysning. En studie av kommunikasjonsprosessene og retorikken rundt teknologiske innovasjoner er et aktuelt område for studier av kulturformidlingsprosesser.

Kulturdialoger i offentligheten: kommunikasjonsprosesser omkring Verdikommisjonens arbeid.

Regjeringen Bondeviks verdikommisjon skal fremme dialog omkring utviklingen av verdier i det norske samfunnet. Kommisjonens medlemmer har gitt uttrykk for at det i offentligheten fins en tendens til vridning av de budskapene som de går ut med. En studie av kommunikasjonsprosessene omkring kommisjonens arbeid vil kunne kaste lys over mekanismer som bidrar til å strukturere kulturdialoger i offentligheten.

2) Kulturprosesser og kulturell endring i økonomi og arbeidsliv, politikk, familie, helse og andre samfunnsinstitusjoner som normalt ikke forstås som deler av "kulturlivet".

Når vi snakker om "kulturlivet", tenker vi som regel ikke på arbeidsliv, politikk, økonomi, helsevesen, familieliv o.l. Dette er imidlertid også områder med kulturelle prosesser og brytninger som både påvirker og påvirkes av samfunnsinstitusjonene for øvrig. Det er mange spørsmål som i denne sammenheng kan gjøres til gjenstand for kulturforskning, f.eks.:

Økonomi og arbeidsliv som symbolfelt.

Økonomi og arbeidsliv er områder der det i liten grad gjøres kulturenanalytisk forskning. Det har vært påpekt i en rekke sammenhenger at varebytte i tiltakende grad skifter karakter

fra å være et bytte av bruksverdier til å bli et bytte av symbolverdier. Dette gjør det i seg selv relevant å forstå det økonomiske feltet i lys av kulturenanalytiske perspektiver. Ved siden av at en større del av produksjonen blir symbolsk preget gjennom at den rettes mot smaks- og livsstilsmarkeder, er også forbruket med på å endre kulturelle mønstre. I ungdomsforskningen er betydningen av forbruk for identitetskonstruksjon og ytringsformer belyst relativt grundig. Både varekonsum og forbruk av medie- og kulturindustrielle produkter antas å bidra til globalisering og homogenisering av kulturelle uttrykk. Det er imidlertid forsket mindre på hvordan konsum innen et symbolsk varebytte påvirker andre aldersgruppers selvforståelse, relasjoner og kulturvaner.

Naturgrunnlag og kulturforståelser.

Moderniseringsprosesser i yrkes- og arbeidsliv kan antas å skarpstille konflikter mellom på den ene side lokale tradisjoner, forholdet til naturgrunnlaget, organisasjonsformer og samværmåter, og på den andre side utviklingstrekk og impulser fra en internasjonal økonomi. Dette kan føre til brytninger så vel som endringer i kulturelle hegemonier. Et annet nærliggende tema, ikke minst i en situasjon der færre og færre forholder seg til naturen i sitt yrkesliv, er om, på hvilken måte og i hvilken grad den danner premiss for norsk selvforståelse. Slike og beslektede problemstillinger, gjerne i et komparativt lys, kan danne utgangspunkt for interessante studier.

Verdisyn og kulturforståelser innenfor elitekulturer.

Mens forskningen om "kulturelle minoriteter" i stor grad har dreid seg om marginaliserte grupper, har det i liten grad vært forsket på elitekulturer knyttet til økonomi og politikk. Hvilke kulturelle verdier som skapes og vedlikeholdes på børsen, blant industriledere, blant folk i nærings- og arbeidslivsorganisasjonene, blant politikere og blant eliter innenfor informasjons- og mediebransjene, har i liten grad vært belyst. Er elitenes kultur feltavgrensede eller er de preget av homologe verdier? Hvilke relasjoner er det mellom elitekulturer og allmennkulturelle utviklingstrekk - f.eks. synet på likhet? Er elitene lokalt eller globalt orienterte?

Kulturer i helsevesenet og andre samfunnssektorer.

Ulike samfunnssektorer kan tenkes å institusjonalisere særegne kulturer. Vi vet f.eks. at forståelsen av helse og sykdom er kulturelt preget. Det kan hevdes at utviklingen i den medisinske teknologi og praksis både bidrar til at helsevesenet produserer sin egen etterspørsel, til "hospitalisering" og til et diagnostisk menneskesyn. Kamper om tradisjon og fornyelse må antas å bli ført med symbolske midler, samtidig som dette er en lite artikulert side ved de indre liv i helsevesenet. Det er grunn til å anta at tilsvarende problemstillinger kan anvendes som utgangspunkt for å studere kulturelle særtrekk innenfor sektorer som rettsapparatet, sosialomsorgen osv.

Familie- og samliv: forutsetninger for og konsekvenser av kulturelle endringsprosesser.

Familien er under sterk endring. Familiemønstrene - utviklingen av nye samlivsformer og konsekvenser for individet, lokalsamfunnet og storsamfunnet - kan både ses på som konsekvens av og forutsetning for kulturelle endringsprosesser. Familiens kjernesprenging, seriemonogamiet og svekkingen av det tradisjonelle heteroseksuelle hegemoni, henger sammen med endringer i den normative regulering av kjønnsrelasjonene, seksualiteten og følelsene. Kulturalytiske perspektiver vil bl.a. kunne kaste lys over de dominerende verdier og forestillinger familieinstitusjonen bygger på. Samtidig vil slike perspektiver kunne belyse kulturelle forutsetninger for endringene i familien som institusjonen.

Kulturelle forutsetninger for endring i politiske institusjoner.

Politikk på ulike samfunnsområder er å forstå som institusjonalisering av historisk betingede interessekonflikter og verdisystemer. Det kan hevdes at politikkenes klassepreg er tonet ned og at den har fått et sterkere innslag av symbolske distinksjoner. Partisystemet skiller i større grad mellom kulturelle verdier, i tillegg til økonomiske og næringspolitiske interessekonflikter. Studier av de politiske institusjoner som arena for kulturkamper er ikke nytt. Men slike studier ville trolig kunne avdekke nye trekk ved både de politiske institusjonene, ved partisystemet og ved de underliggende maktstrukturene som politikken er et institusjonalisert uttrykk for.

3) Norsk kulturpolitikk i et historisk og kulturalytisk perspektiv.

Forskere og forskningsmiljøer inviteres til å sende inn skisser til et prosjekt der målet er å få utført en sammenfattende kulturalytisk studie av hvordan kulturpolitikk i løpet av 1800- og 1900-tallet har utviklet seg som del av offentlig forvaltning og hvordan ideer, retorikk, virkemidler og konsekvenser i den samme perioden har manifestert seg som kulturpolitikk. Det skal legges særlig vekt på det siste århundret. Blant aktuelle tema kan være kulturpolitikken tilknytning til symbolproduksjon innenfor nasjonalstaten som samfunnsprosjekt, konsekvenser av konfliktlinjer basert på kulturelle skiller utfra klasse, kjønn, region, etnisitet, religion osv., sammenheng og motsetninger mellom profesjons- og fritidsinteresser i kulturlivet, kulturpolitiske tiltak og reformer vurdert i lys av generell utvikling av offentlig forvaltning, prosesser rundt utviklingen fra et profesjonsbasert, klassisk kulturbegrep til det såkalte "utvidete kulturbegrep", forholdet mellom et kvalitets- og frihetsfokusert kulturliv på den ene side og et formalia- og prosedyreorientert forvaltningssystem på den annen.

Relevans

Prosjekter som søkes finansiert, må være relevante for de hovedsatsingsområder og perspektiver som er beskrevet i programnotatet for Program for kulturstudier. Dette gjelder både forskning og formidling.

Hvem kan søke og hva kan det søkes om?

De prosjektene som søkes finansiert, bør fortrinnsvis involvere et forskningsmiljø eller en gruppe satt sammen av forskere fra flere miljøer. Prosjekter som fremmer tverrfaglighet og/eller komparative perspektiver, vil bli prioritert. Støtte til hovedfags- eller doktorgradsprosjekter vil bare kunne søkes når de inngår som delstudier i et større prosjekt.

Prosjektene kan ha en varighet på inntil tre år. De bør avsluttes innen utgangen av 2002.

Program for kulturstudier ønsker å videreutvikle en finansieringsmodell der Norges forskningsråd og forskningsinstitusjonene samarbeider om finansieringen av prosjekter. Det kan kun søkes om finansiering av prosjekter der vertsinstitusjonen bidrar med egne ressurser i form av lønn, infrastruktur, innsats fra hovedfagsstudenter o.l.

Prosedyre for innsending og behandling av prosjektskisser og søknader.

Fremgangsmåte ved innsending og behandling av prosjektskisser og søknader vil være som følger:

a) Det sendes inn prosjektskisse på inntil 2 maskinskrevne sider. Norges forskningsråds standard skjema for prosjektskisser skal benyttes. Skissen skal inneholde:

- Arbeidstittel
- Presentasjon av prosjektleder/forskergruppe og andre deltakere
- Kort beskrivelse av tema, problemstillinger og metode
- Forventet tids- og kostnadsramme
- Beskrivelse av eventuelle muligheter for egenfinansiering

b) På bakgrunn av skissene vil et mindre antall prosjektideer bli fulgt opp av programstyret med sikte på å få fram en fullstendig prosjektsøknad.

c) Endelig beslutning om finansiering blir gjort kjent etter 1. oktober.

d) Tidligste prosjektstart 1/1 2000.

Skjema, informasjon og søknadsfrist

Prosjektskissene skal skrives på eget standardskjema. Skjemaet og programnotat fås ved henvendelse til Program for kulturstudier.

Ytterligere opplysninger fås ved henvendelse til programmets koordinator, daglig leder Svein Bjørkas, tlf. 55 58 88 21, e-post: svein.bjorkas@kul.uib.no

Skissene sendes til Program for kulturstudier, Haakon Sheteligs plass 11, 5007 Bergen. Søknaden må være poststempelt innen 9. april 1999.